

تفسیرهای وارونه

اعتیاد و باورهای غیرمنطقی و مهارت‌های اجتماعی در دانش‌آموزان

محمود شایسته

کارشناس ارشد روان‌شناسی بالینی

معاون پرورشی دبیرستان استعدادهای درخشان شهرستان خمین

چکیده

درک عوامل زمینه‌ساز و مستعدکننده افراد برای گرایش به سمت مواد مخدر، برنامه‌ریزی هدفمند برای پیشگیری از ابتلا به اعتیاد را امکان‌پذیر می‌کند. پژوهش حاضر با هدف پیش‌بینی استعداد به اعتیاد براساس باورهای غیرمنطقی و مهارت‌های اجتماعی در دانش‌آموزان انجام شد. جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموزان پسر پایه اول و دوم متوسطه دوره دوم شهرستان خمین در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ بودند که ۱۵۰ نفر از آن‌ها به صورت تصادفی ساده به عنوان نمونه در نظر گرفته شدند. ابزار مورد پژوهش شامل پرسش‌نامه استعداد اعتیاد برای ارزیابی اعتیادپذیری، پرسش‌نامه باورهای غیرمنطقی جونز برای ارزیابی باورهای غیرمنطقی و پرسش‌نامه مهارت‌های اجتماعی ماتسون برای ارزیابی مهارت‌های اجتماعی بود. نتایج نشان داد که بین استعداد به اعتیاد و باورهای غیرمنطقی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد ($r=0/685$) و ($P<0/01$) همچنین بین استعداد به اعتیاد و مهارت‌های اجتماعی همبستگی منفی معنادار وجود دارد. ($r=-0/749$) و ($P<0/01$) در تبیین این نتایج می‌توان به اهمیت ایجاد باورهای سالم، منطقی و انعطاف‌پذیر و آموزش مهارت‌های اجتماعی مناسب برای پیشگیری از اعتیاد و همچنین همخوانی نتایج به دست آمده با پژوهش‌های قبل اشاره کرد.

کلیدواژه‌ها: استعداد به اعتیاد، باورهای غیرمنطقی، مهارت‌های اجتماعی

۱. مقدمه

اعتیاد خطر بزرگی است که نوجوانان و جوانان را تهدید می‌کند. متأسفانه شکست‌های مرحله آخر دوره نوجوانی در مدرسه و عدم اطمینان به آینده باعث می‌شود که گروهی از جوانان با زمینه‌های خانوادگی و اعتقادی سست به سوی اعتیاد کشیده شوند. (لطف‌آبادی، ۱۳۸۰)

درک عوامل زمینه‌ساز و مستعدکننده افراد برای گرایش به سمت مواد مخدر، برنامه‌ریزی هدفمند برای پیشگیری از ابتلا به اعتیاد را امکان‌پذیر می‌کند. (طارمیان، ۱۳۷۸).

برخی از پژوهشگران ناراحتی‌های عصبی و روانی، دردهای بدنی، مشکلات جنسی و برخی دیگر، فقر، بی‌سوادی، بیکاری و مجرد را علت اعتیاد دانسته‌اند. برخی بررسی‌ها پنج تاده درصد افراد جامعه را دارای زمینه مستعد برای اعتیاد دانسته‌اند (پیران، ۱۳۸۰).

وابستگی، تنها در بخش کوچکی از افراد مستعد وابستگی، همراه با یک رشته ویژگی‌های رفتاری و اختلال‌های رفتاری است، از جمله جست‌وجوی لذت، جست‌وجوی تازگی و شخصیت ضداجتماعی (آگاتسوما^۱ و هیروی^۲، ۲۰۰۴).

اشخاص به‌طور ناگهانی و توجیه‌ناپذیر قربانی اعتیاد به مواد نمی‌شوند، بلکه به‌طور فعال درگیر مصرف داروها می‌شوند و نگرش‌ها، باورها، هدف‌ها و چشم‌داشت‌هایشان در این زمینه نقش مهمی دارد.

به هر حال تأثیرات منفی و فراوان اعتیاد بر بهداشت جسمانی و روانی خانواده و نقش گروه همسالان در گرایش به مصرف مواد مخدر همچون سیگار، ضرورت مبارزه و انتخاب برنامه‌های مناسب آموزشی جهت پیشگیری و ابتلای افراد را بیش از پیش آشکار می‌سازد.

با توجه به مطالب بالا و با در نظر گرفتن اینکه اعتیاد از ترکیب عوامل گوناگون شکل می‌گیرد پژوهش حاضر در پی یافتن پاسخی برای این پرسش است که: آیا از طریق باورهای

**اشخاص به‌طور ناگهانی و توجیه‌ناپذیر قربانی
اعتیاد به مواد نمی‌شوند، بلکه به‌طور فعال
درگیر مصرف داروها می‌شوند و نگرش‌ها،
باورها، هدف‌ها و چشم‌داشت‌هایشان در این
زمینه نقش مهمی دارد**

۴. ابزار پژوهش

۴-۱ پرسش‌نامه‌ی استعداد اعتیاد APS^۳ (۱۹۹۲)

نسخه اصلی پرسش‌نامه‌ی استعداد اعتیاد (APS) شامل ۳۹ سؤال است. پاسخ‌های ارائه شده به هر یک از مواد مقیاس شامل بله یا خیر می‌باشد. نسخه‌ی هنجاریابی شده APS برای دانش‌آموزان دبیرستانی ایرانی (مینویی و صالحی، ۱۳۸۲) ۳۶ گویه دارد و پایایی آن با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۵۳ درصد و از طریق روش دو نیمه کردن نیز ۵۳ درصد محاسبه شده است (براساس تحقیق مینویی و صالحی، ۱۳۸۲).

۴-۲ پرسش‌نامه باورهای غیرمنطقی جونز (۱۹۶۸)

این آزمون دارای ۱۰۰ سؤال است. هر ۱۰ سؤال به یک خرده مقیاس متعلق است و هر خرده مقیاس، یکی از باورهای غیرمنطقی نظریه عقلانی عاطفی - رفتاری آلبرت ایس را اندازه‌گیری می‌کند (شامل انتظار تأیید از دیگران (DA) - سرزنش کردن خود خود (BP) - واکنش در مقابل درماندگی‌ها و ناکامی‌ها (FR) - بی‌مسئولیتی عاطفی (EI) - اجتناب از مشکل و فرار از مشکل (PA) - وابستگی (P) - درماندگی برای تغییر (HC) - و کمال‌گرایی (P). ضریب اعتبار این آزمون از طریق آلفای کرونباخ ۷۹، به‌دست آمده است. (سودانی، ۱۳۷۵)

۴-۳ پرسش‌نامه‌ی مهارت‌های اجتماعی مانسون (۱۹۸۳)

پرسش‌نامه مهارت‌های اجتماعی مانسون (۱۹۸۳)، شامل ۵۶ سؤال است. پاسخ‌گویی به آن براساس شاخص پنج‌درجه‌ای مقیاس لیکرت با دامنه‌ای از نمره ۱ (هرگز) تا ۵ (همیشه) می‌باشد. برای این مقیاس فرعی پنج عامل جداگانه تعریف شده که عبارت‌اند از: مهارت‌های اجتماعی مناسب - جسارت نامناسب - تکانشی عمل کردن و سرکش بودن - اطمینان زیاد به خود داشتن - حسادت و گوشه‌گیری. برای بررسی پایایی مقیاس مهارت‌های اجتماعی، از ضریب آلفای کرونباخ و روش دو نیمه‌سازی استفاده شده است. مقدار ضریب آلفای کرونباخ و تنصیف برای کل مقیاس یکسان و برابر ۸۶ درصد است. همچنین برای تعیین روایی سازه آزمون از روش تحلیل عاملی با استفاده از مؤلفه‌های اصلی استفاده شده است که مقدار ضریب برابر با ۸۶ درصد است (یوسفی و خیر، ۱۳۸۲).

غیرمنطقی و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان می‌تواند استعداد به اعتیاد آن‌ها را پیش‌بینی کرد؟

۲. سؤال پژوهش

آیا بین دو متغیر باورهای غیرمنطقی و مهارت‌های اجتماعی، و استعداد به اعتیاد، در دانش‌آموزان پسر پایه اول و دوم متوسطه شهرستان خمین، رابطه وجود دارد؟

۳. روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر شیوه گردآوری اطلاعات توصیفی، از نوع همبستگی، است و هدف اصلی آن مشخص کردن جهت و میزان رابطه متغیرهای باشد. در مطالعه حاضر در خصوص پیش‌بینی اعتیاد دانش‌آموزان با استفاده از آزمون‌های مربوط به هر کدام از متغیرها به همبستگی بین آن‌ها می‌پردازیم.

۳-۱ جامعه آماری

جامعه آماری در این پژوهش کلیه دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه دوم (پایه اول و دوم) شهرستان خمین در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ می‌باشند.

۳-۲ روش نمونه‌گیری و حجم نمونه

با توجه به جامعه محدود پژوهش، ابتدا فهرستی از کلیه دانش‌آموزان پسر دوره دوم متوسطه (پایه اول و دوم) شهرستان خمین در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ تهیه شد، سپس به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده تعداد ۱۵۰ نفر از دانش‌آموزان انتخاب شدند.

۵. یافته‌های پژوهش

تحلیل نتایج پژوهش در دو بخش آمار توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در بخش آمار توصیفی به بررسی توزیع فراوانی، شاخص‌های گزارش مرکزی شامل میانگین و میانه و شاخص‌های پراکندگی شامل انحراف استاندارد و واریانس و در بخش آمار استنباطی با توجه به فرضیات پژوهش از ضریب همبستگی پیرامون و آزمون رگرسیون گام به گام استفاده شد.

۵-۱. بخش اول: تحلیل توصیفی

* توزیع سنی و پایه تحصیلی نمونه‌ها

با توجه به آماره‌های حاصل شده در جدول ۵-۱، میانگین کل نسبی دانش‌آموزان مورد مطالعه ۱۴/۹۶ و میانه ۱۵ سال، انحراف استاندارد ۰/۶۸۴ و واریانس ۰/۴۶۸، کمترین سن ۱۴ و بیشترین سن ۱۶ سال و پایه تحصیلی دانش‌آموزان اول دبیرستان ۷۵ نفر و دوم دبیرستان نیز ۷۵ نفر می‌باشد.

* توزیع تحصیلی والدین دانش‌آموزان

با توجه به آماره‌های حاصل شده در جدول ۵-۲، ۱۷/۳ درصد از پدران دارای تحصیلات زیر دیپلم و ۳۴ درصد دیپلم و ۴۸/۸

تصورات کاملاً غلط و اشتباه دربارهٔ امور روزمره باعث به وجود آمدن باورهای غیر منطقی و غیر واقعی خواهند شد و افرادی که بر باورهای غیر منطقی تأکید می‌کنند در زندگی با مشکلات جدی روبه‌رو خواهند شد لذا برای آن‌ها دشوار است که به خشنودی دست یابند

درصد دارای تحصیلات عالی‌اند. همچنین ۳۴/۷ درصد از مادران دارای تحصیلات زیر دیپلم و ۴۰ درصد دیپلم و ۲۵/۳ درصد دارای تحصیلات عالی‌ه می‌باشند.

* توزیع شغلی والدین دانش‌آموزان

با توجه به آماره‌های حاصل شده در جدول ۵-۳، شغل ۳۳ درصد از پدران کارمند، ۱۹ درصد فرهنگی، ۷ درصد کشاورز، ۶ درصد بازنشسته و ۳۵ درصد شغل آزاد است. با توجه به آماره‌های حاصل شده در جدول ۵-۴، ۱۸،۴ درصد از مادران شاغل و ۸۲ درصد خانه‌دار می‌باشند.

جدول ۵-۱: توزیع سن و پایه تحصیلی دانش‌آموزان

شاخص آماری متغیر	تعداد	میانگین	میانها	انحراف استاندارد	واریانس	کمترین	بیشترین	پایه اول تحصیلی	پایه دوم تحصیلی
سن	۱۵۰	۱۴/۹۶	۱۵	۰/۶۸۴	۰/۴۶۸	۱۴	۱۶	۷۵	۷۵

جدول ۵-۲: توزیع تحصیلی والدین دانش‌آموزان

والدین	فراوانی		زیر دیپلم		دیپلم		تحصیلات عالی‌ه	
	تعداد کل	درصد کل	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
پدران	۱۵۰	۱۰۰	۲۶	۱۷/۳	۵۱	۳۴	۷۳	۴۸/۷
مادران	۱۵۰	۱۰۰	۵۲	۳۴/۷	۶۰	۴۰	۳۸	۲۵/۳

جدول ۵-۳: توزیع شغلی پدران دانش‌آموزان

شغل	فراوانی		کارمند		فرهنگی		کشاورز		بازنشسته		آزاد	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
پدران	۱۵۰	۱۰۰	۴۹	۳۳	۲۹	۱۹	۱۱	۷	۹	۶	۵۲	۳۵

* یافته‌های توصیفی مربوط به متغیرهای اصلی پژوهش

با توجه به آماره‌های حاصل شده در جدول ۵-۵، میانگین متغیرهای پیش‌بین باورهای غیر منطقی ۲۸۳/۵۲، انحراف استاندارد ۲۸/۹۸۹، کمترین نمره ۱۸۰ و بیشترین نمره ۳۶۰ و در مهارت اجتماعی میانگین ۲۱۲/۱۶، انحراف استاندارد ۲۳/۳۶۱، کمترین نمره ۱۵۱ و بیشترین نمره ۲۶۷ و متغیر

جدول ۵-۴: توزیع شغلی مادران دانش‌آموزان

شغل	فراوانی		شغل		خانه‌دار	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
مادران	۱۵۰	۱۰۰	۲۷	۱۸	۱۲۳	۸۲

ملاک استعداد به اعتیاد میانگین ۲۱/۲۲، انحراف استاندارد ۳/۶۵۶، کمترین نمره ۱۲ و بیشترین نمره ۲۹ می‌باشد.

جدول ۵-۵: یافته‌های متغیرهای اصلی

شاخص آماری متغیرها	تعداد	میانگین	میان	انحراف استاندارد	واریانس	کمترین	بیشترین
استعداد به اعتیاد	۱۵۰	۲۱/۲۲	۲۱	۳/۶۵۶	۱۳/۳۶۷	۱۲	۲۹
باورهای غیرمنطقی	۱۵۰	۲۸۳/۵۲	۲۸۷	۲۸/۹۸۹	۸۴۰/۳۷	۱۸۰	۳۶۰
مهارت‌های اجتماعی	۱۵۰	۲۱۲/۱۶	۲۱۶	۲۳/۳۶۱	۵۴۵/۷۲	۱۵۱	۲۶۷

* یافته‌های توصیفی خرده مقیاس‌های باورهای غیرمنطقی با توجه به آماره‌های حاصل شده در جدول ۵-۶، درباره پرسش‌نامه باورهای غیرمنطقی، براساس نتایج به دست آمده، از ۱۵۰ نفر دانش‌آموز گروه نمونه، بیشترین میانگین از ۱۰ خرده مقیاس «باورهای غیرمنطقی» به خرده مقیاس نگرانی زیاد توأم با اضطراب با میانگین $M=31/18$ و کمترین میانگین به «خرده مقیاس بی‌مسئولیتی» عاطفی با میانگین $M=24/37$ تعلق دارد. لازم به یادآوری است که حداقل و حداکثر نمره‌ای که آزمودنی‌ها می‌توانند در این خرده مقیاس‌ها کسب کنند در محدوده ۱۰ الی ۵۰ نمره است.

جدول ۵-۶: یافته‌های توصیفی خرده مقیاس‌های باورهای غیرمنطقی

شاخص آماری خرده مقیاس‌ها	تعداد	میانگین	میان	انحراف استاندارد	واریانس	کمترین	بیشترین
انتظار تأیید از دیگران (DA)	۱۵۰	۲۸/۸۵۰	۲۸	۴/۸۹۶	۲۳/۹۷۰	۱۴	۴۱
انتظار بیش از حد از خود (HSE)	۱۵۰	۲۹/۹۷	۲۹/۵	۴/۷۲۷	۲۲/۳۴۱	۱۸	۴۴
سرزنش کردن (BP)	۱۵۰	۳۰/۱۳	۳۰	۵/۵۳۴	۳۰/۶۲۶	۱۱	۴۳
واکنش در مقابل ناکامی (FR)	۱۵۰	۲۸/۷۳	۲۸/۵	۴/۹۳۰	۲۴/۳۰۷	۱۴	۴۶
بی‌مسئولیتی عاطفی (EL)	۱۵۰	۲۴/۳۷	۲۴	۶/۲۲۱	۳۸/۷۰۴	۱۱	۴۷
فرار از مشکل (PA)	۱۵۰	۲۴/۴۲	۲۴	۴/۶۱۹	۲۱/۳۳۲	۱۳	۴۱
نگرانی زیاد توأم با اضطراب (AO)	۱۵۰	۳۱/۱۷	۳۱	۵/۱۱۵	۲۶/۳۸۷	۲۱	۵۰
وابستگی (D)	۱۵۰	۳۰/۰۱	۳۰	۴/۵۹۹	۲۱/۱۵۴	۱۸	۴۱
درماندگی برای تغییر (HC)	۱۵۰	۲۹/۹۰	۲۹/۵	۵/۶۱۷	۳۱/۵۵۴	۱۲	۴۵
کمال‌گرا	۱۵۰	۲۶/۸۴	۲۶/۵	۴/۳۴۶	۱۸/۸۸۷	۱۵	۳۶

* یافته‌های توصیفی خرده مقیاس‌های مهارت‌های اجتماعی با توجه به آماره‌های حاصل شده در جدول ۵-۷، درباره پرسش‌نامه مهارت‌های اجتماعی، براساس نتایج به دست آمده از ۱۵۰ نفر دانش‌آموز گروه نمونه، بیشترین میانگین از ۵ خرده مقیاس «مهارت‌های اجتماعی» به «خرده مقیاس مهارت‌های اجتماعی مناسب» با میانگین $M=67/38$ و کمترین میانگین به «خرده مقیاس اطمینان زیاد به خود داشتن» $M=18/39$ تعلق دارد.

جدول ۵-۷: یافته‌های توصیفی خرده مقیاس‌های مهارت‌های اجتماعی

شاخص آماری خرده مقیاس‌ها	تعداد	میانگین	میان	انحراف استاندارد	واریانس	کمترین	بیشترین
مهارت‌های اجتماعی مناسب	۱۵۰	۶۷/۳۸	۶۷	۹/۴۷۹	۸۹/۸۵۱	۳۶	۸۵
رفتارهای غیراجتماعی جسارت نامناسب	۱۵۰	۴۴/۹۵	۴۴/۵	۷/۱۸۳	۵۱/۵۹۵	۱۹	۷۸
تکانشی عمل کردن و پرخاشگری	۱۵۰	۴۷/۵۹	۴۷/۵	۷/۲۲۱	۵۲/۱۴۳	۲۱	۶۰
اطمینان زیاد به خود داشتن	۱۵۰	۱۸/۳۹	۱۸	۴/۲۸۳	۱۸/۳۴۴	۱۰	۲۹
حسادت و گوشه‌گیری	۱۵۰	۳۳/۸۵	۳۳/۵	۶/۰۹۱	۳۷/۱۰۰	۱۴	۴۵

بخش دوم: تحلیل استنباطی

بر اساس یافته‌های پژوهش با توجه به جداول به دست آمده، ضریب همبستگی پیرسون بین استعداد به اعتیاد و باورهای غیرمنطقی رابطه مثبت معنادار ($r=0/685, P<0/01$) و بین استعداد به اعتیاد و مهارت‌های اجتماعی همبستگی منفی معنادار ($r=-0/0749, P<0/01$) وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی و پیش‌بینی استعداد به اعتیاد بر اساس متغیرهای باورهای غیرمنطقی و مهارت‌های اجتماعی در بین دانش‌آموزان بود. یافته‌های پژوهش نشان داد که بر اساس میزان باورهای غیرمنطقی و مهارت‌های اجتماعی می‌توان استعداد به اعتیاد دانش‌آموزان را پیش‌بینی کرد و بین استعداد به اعتیاد و باورهای غیرمنطقی (و خرده مقیاس‌های آن) رابطه مثبت معنادار و بین استعداد به اعتیاد و مهارت‌های اجتماعی (و خرده مقیاس‌های آن) همبستگی منفی معنادار وجود دارد منظور این است که افزایش باورهای غیرمنطقی و کاهش مهارت‌های اجتماعی با افزایش استعداد به اعتیاد همراه است. **یافته‌های این تحقیق با یافته‌های** سایر پژوهش‌ها نظیر محمودوند (بین اعتیادپذیری و خودکنترلی ارتباط منفی معناداری وجود دارد) (۱۳۹۱)، کشاورزی (تأثیر آموزش مهارت‌های اجتماعی بر کاهش اعتیادپذیری دانش‌آموزان) (۱۳۸۵)، امین‌پور و همکاران (بررسی و مقایسه وضعیت باورهای غیرمنطقی در افراد معتاد و عادی) (۱۳۸۹)، انیسکویچو و همکاران (تأثیر آموزش مهارت‌های زندگی در پیشگیری از سوء مصرف مواد) (۱۹۹۰)، زولینگر و همکاران (اثر آموزش مهارت‌های زندگی بر دانش، نگرش‌ها و توانایی دانش‌آموزان مدارس راهنمایی در انتخاب سبک زندگی سالم) (۲۰۰۳)، ابوالقاسمی و همکاران (رابطه بین مهارت‌های اجتماعی با گرایش به اعتیاد) (۱۳۸۸)، نوری مقدم (پیش‌بینی گرایش به اعتیاد در دانشجویان) (۱۳۸۶)، سولمن و همکاران (عوامل اجتماعی پیش‌بینی کننده اعتیاد) (۲۰۰۴)، مرادی و همکاران (سنجش اعتیادپذیری دانش‌آموزان) (۱۳۸۵)، مشکى و همکاران (۱۳۹۲)، محمودوند (۱۳۹۱)، باپیری (۱۳۹۰)، کاکیا (۱۳۸۹)، پورخباری و همکاران (۱۳۸۷)، کشاورزی (۱۳۸۵)، منشی و همکاران (۱۳۸۱)، بیانزاده و همکاران (۱۳۸۲)، کوک و همکاران (۲۰۰۸)، لین (۲۰۰۵) و ایزون (۱۹۹۹) اثر بخشی آموزش مهارت‌های اجتماعی در کاهش اعتیادپذیری که رابطه‌ای معنادار را گزارش کرده‌اند، که همگی معنادار بودند، همخوانی دارد.

نتایج این پژوهش با نتایج سایر پژوهش‌ها در زمینه رابطه باورهای غیرمنطقی و اعتیاد همچون پژوهش جهانیان (۱۳۹۱)، فتوحی بناب و همکاران (۱۳۹۱)، قربانی (۱۳۹۰)، بحرانیانی (۱۳۸۹)، توناتر (۲۰۰۸) و لیچ تنبرگ و همکاران (۱۹۹۲) همسو و همخوانی دارد.

به‌طور خلاصه می‌توان گفت که تصورات کاملاً غلط و اشتباه درباره امور روزمره باعث به‌وجود آمدن باورهای غیرمنطقی و غیرواقعی خواهند شد و افرادی که بر باورهای غیرمنطقی تأکید می‌کنند در زندگی با مشکلات جدی روبه‌رو خواهند شد لذا برای آن‌ها دشوار است که به خشنودی دست یابند. از سوی دیگر اگر فرد در برخورد با رویدادهای زندگی خویش توانایی شناسایی شیوه‌های رویارویی سالم با آن‌ها را نداشته باشد، در واکنش فعال نسبت به چالش‌های زندگی با دشواری روبه‌رو خواهد شد و برای حل مشکلات زندگی خود به رفتارهای انحرافی از جمله اعتیاد پناه می‌برد.

نینن (۲۰۰۸)، در تحقیقی نشان داد که باورهای غیرمنطقی می‌توانند اثرات مخرب جدی در خانه، محیط آموزشی یا محل کار داشته و در برخورد فرد با محیط اثر بگذارند. نیک‌سرشت (۱۳۸۰) نیز به این نتیجه رسید که باورهای غیرمنطقی پسران بزهکار بیشتر از پسران عادی و باورهای غیرمنطقی دختران بزهکار بیشتر از دختران عادی است. لیرد (۱۹۹۹) بیان می‌کند افرادی که دارای باورهای غیرمنطقی هستند معمولاً به شیوه اجتنابی با تعارضات ارتباطی برخورد می‌کنند.

نتایج پژوهش امین‌پور و حمدزاده (۱۳۸۹)، نشان داد که بین میانگین باورهای غیرمنطقی افراد عادی و افراد معتاد تفاوت معناداری وجود دارد و نمره‌های باورهای غیرمنطقی در افراد معتاد از افراد عادی بالاتر است.

الیس در نظریه خود، درباره شخصیت معتقد است، انسان‌ها خود عامل ایجاد اختلالات و ناراحتی‌های روانی خویش هستند. به عبارتی انسان با استعداد و آمادگی مشخص برای مضطرب شدن و ناراحتی متولد می‌شود و عوامل فرهنگی و اجتماعی این آمادگی را تقویت می‌نمایند، در حالی که همین انسان این توانایی ارزشمند را هم دارد که به کمک نیروی تفکر و اندیشه، از اضطراب، تشویش و آشفتگی‌های خود جلوگیری نماید و به سوی اعمال مخرب و اعتیاد نرود. در واقع خود انسان است که انتخاب می‌کند و عوامل فرهنگی، اجتماعی و آموزشی تأثیرگذار است. در همین ارتباط الیس معتقد است سلامت روانی و بلوغ عاطفی توانمندی ایجاد تعادل مطلوب بین اهمیت دادن و اهمیت افراتی دادن به داشتن روابط متقابل مناسب از جانب فرد است (شفیع‌آبادی، ناصری، ۱۳۷۸).

مهارت اجتماعی و جذابیت اجتماعی ارزش تقویتی فردی را که آن را بروز می دهد افزایش می دهند. چنین رفتارهایی نه تنها کودکان را به سوی ارتباط های تقویت کننده هدایت می کند بلکه این احتمال را که دیگران از هر فرصتی برای ارتباط با چنین فردی استفاده کنند افزایش می دهد

از عوامل اعتیاد است به نوبه خود به صورت یک پدیده نادرست اجتماعی هر روز بیشتر می شود (رمضانی و همکاران، ۱۳۸۹). بنابراین با توجه به نتایج پژوهش حاضر و تحقیقات ذکر شده می توان با برگزاری کارگاه های آموزشی به افراد کمک کرد تا باورهای سالم، منطقی و انعطاف پذیری را جایگزین باورهای معیوب و غیرسالم شان کنند و به این ترتیب تا حدی از گرایش به اعتیاد پیشگیری کرد.

پی نوشت ها

1. Agatsuma
2. Hiroi
3. Addiction potential scale

منابع

۱. امین پور، حسین و احمدزاده، اصغر (۱۳۸۹)، بررسی و مقایسه وضعیت باورهای غیرمنطقی در افراد معتاد و عادی، مجله علوم انسانی دانشگاه اصفهان، شماره ۱۶، ص ۱۱۱-۱۲۹.
۲. شفیع آبادی، عبدالله و ناصری، غلامرضا (۱۳۸۰)، نظریه های مشاوره و روان درمانی. تهران: انتشارات نشر دانشگاهی
۳. گردونی، الهام (۱۳۸۹)، رابطه مهارت های اجتماعی با احساس تنهایی در دانش آموزان دبیرستانی، پایان نامه کارشناسی ارشد روان شناسی، دانشگاه آزاد واحد تهران مرکزی.
۴. طارمیان، فرهاد. (۱۳۸۰). سوء مصرف مواد مخدر در نوجوانان. تهران: نشر تربیت.
۵. فتوحی بناب، سکینه؛ هاشمی، تورج؛ بیرامی، منصور (۱۳۹۱). نقش باورهای غیرمنطقی، ادراکات خودکارآمدی و حمایت اجتماعی در عود اختلال سوء مصرف مواد. کتاب برگزیده خلاصه مقالات کنگره بین المللی دانشجویی اعتیاد ارومیه.
۶. قربانی اصغر، کاظمی محمد و قربانی، ناصر (۱۳۹۰)، مقایسه باورهای غیرمنطقی بیماران مبتلا به سوء مصرف شیشه و افراد عادی، فصل نامه اعتیادپژوهی، سوء مصرف مواد، سال پنجم، ش ۱۷، ص ۵۶-۷۳

مهارت اجتماعی و جذابیت اجتماعی ارزش تقویتی فردی را که آن را بروز می دهد افزایش می دهند. چنین رفتارهایی نه تنها کودکان را به سوی ارتباط های تقویت کننده هدایت می کند بلکه این احتمال را که دیگران از هر فرصتی برای ارتباط با چنین فردی استفاده کنند افزایش می دهد (روشنی ۱۳۸۱ به نقل از گردونی ۱۳۸۹).

شخصی که دارای مهارت اجتماعی است می تواند رفتارهای مناسبی را در زمان ها و موقعیت های معین از خود بروز دهد و این امر جدا از زمینه های فرهنگی و اجتماعی فرد نیست. فرهنگ ها، جوامع و خانواده های مختلف در مقاطع گوناگون زمانی، الگوها، ارزش ها و برداشت های متفاوتی از مهارت های اجتماعی دارند که در بررسی و ارزیابی و آموزش این مهارت ها تأثیر می گذارند (همان منبع).

در تبیین پژوهش حاضر و بررسی پژوهشگران، بین مهارت های اجتماعی از قبیل اظهار وجود، اظهار امتناع و مصرف مواد ارتباط معناداری وجود دارد و افرادی که مواد مصرف می کنند نسبت به افرادی که مواد مصرف نمی کنند کاستی های بیشتری در مهارت های اجتماعی دارند. عملکرد نامناسب مهارت های اجتماعی معمولاً در نتیجه نقض این مهارت هاست، و کسب این مهارت ها توسط افراد باعث پیشرفت رفتارهای تطابقی و ارتباطات بین فردی می شود. غالباً مصرف کنندگان مواد دارای مهارت های اجتماعی ناکارآمد هستند و ضعف روابط انسانی در آن ها که یکی